కుంటి నడకలు

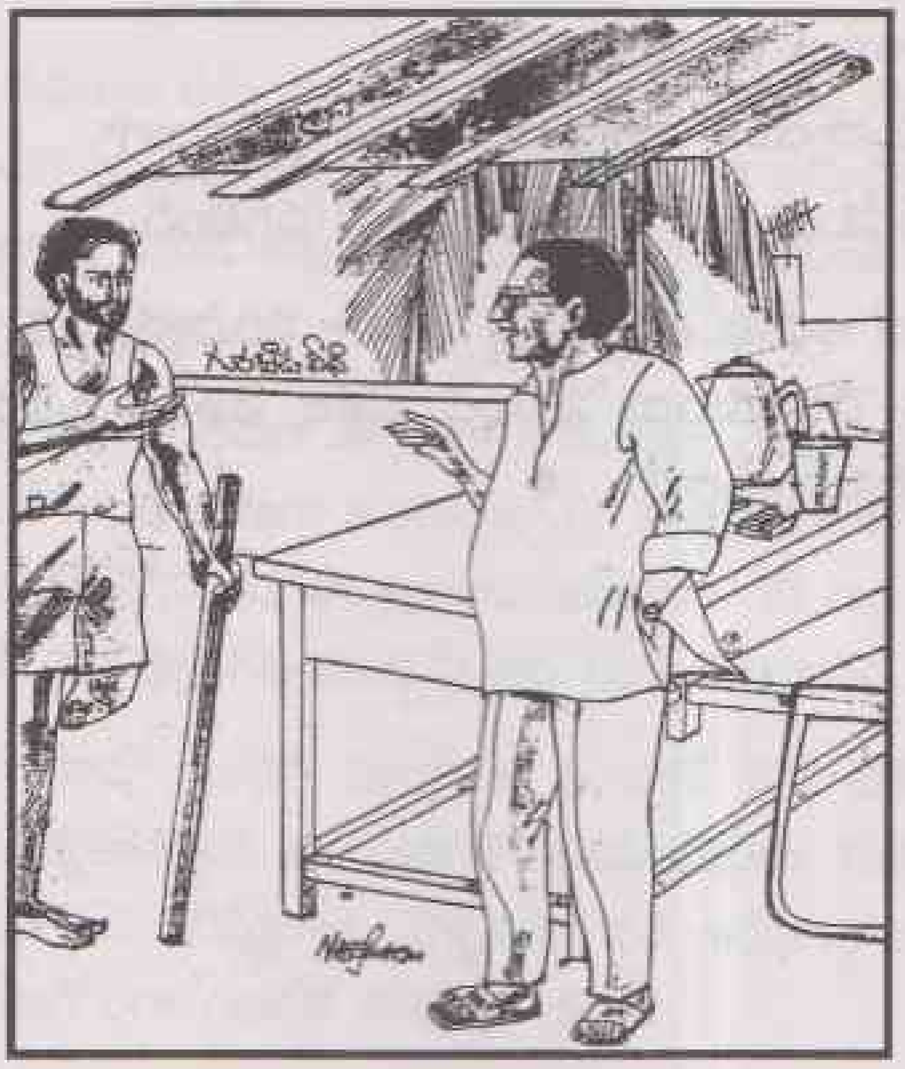

ఆ కార్డు ముక్కను తపాలా బంట్రోతు నాచేతికిచ్చి అప్పటికి సరిగ్గా అర్ధ గంటకూడా కాలేదు. ఆ లోపలే ఆ కార్డును ఆరారు పన్నెండుసార్లయినా చదువుకొన్నాను. చదువుతూ ఆలోచించాను. ఆలోచిస్తూ చదివాను. ఎన్నిసార్లు చదివినా ఆ నాలుగు వాక్యాలే!

ఆ నాలుగు వాక్యాలే నా వ్యక్తిత్వాన్ని సవాలు చేస్తూ నలభై విధాలుగా నన్ను ఆలోచింప చేశాయి. ఎన్ని విధాల ఆలోచించినా నాకు ఉత్తరం రాసిన వ్యక్తి ఆంతర్యం పట్టు దొరకలేదు. కారణం మా పరిచయం చాలా స్వల్పం. ఆ స్వల్ప పరిచయాన్నే పణంగా పెట్టి అతగాడు నాకు అంటగట్ట తలచుకొన్న బాధ్యత మాత్రం తలకు మించిందే. ఆ బాధ్యతను ఒక సవాలుగా తీసుకోవడమా? వదిలేయడమా? ఒక దానితో ఒకటి సంబంధం లేని రెండు అభిప్రాయాలు. విడిపోతూ కలుస్తూ... కలుస్తూ విడిపోతూ... మనస్సును మధిస్తూ!... అనుకోనట్లుగా మళ్ళీ ఆ కార్డు మీద దృష్టి పడుతుంది– అర్థం కాని వాక్యం మాటి మాటికి దృష్టిని ఆకట్టుకొన్నట్లుగా. నాలుగు వాక్యాలు. కంఠతాపట్టినట్లుగా నోటికొచ్చేసిన నాలుగే నాలుగు వాక్యాలు. వాటిని

మళ్ళీ చదవడమెందుకన్న అభిప్రాయాన్ని చేతులు వ్యక్తీకరిస్తాయి. కార్డు తిరగబడుతుంది. వెనకపక్క నా అడ్రస్సు... ఆ అడ్రసుకు... ఎడమ పక్కనే జైలు ముద్ర... దాని కింద వార్డన్ సంతకం!... నన్ను వెక్కిరిస్తూ మళ్ళీ కార్డు తిరగడపడుతుంది. ఆ నాలుగు వాక్యాలే. ఆ నాలుగు వాక్యాలు మానవత అనే గదికి నాలుగు గోడలై అందులో నన్ను బంధిస్తాయి. 'మనసున్న మనిషిగా నీ కర్తవ్యాన్ని ఆలోచించు' అని హెచ్చరిస్తాయి.

ఉన్నతమైన ఆశయంతో వాస్తవికంగా ఆలోచించడం చాలా కష్టం. ఈ కష్టాన్ని కొని తెచ్చుకోవడం ఎందుకనుకుంటే– 'ఎవడో దారిన పోతున్న దానయ్య. నాలుగైదు నెలలుగా కలుసుకొంటున్నాడు. కలిసినప్పుడు మంచిగా మసలుకొన్నాడు. అది వాడి అవసరం. ఆమాత్రం పరిచయానికే ఆ పరిచయమనే ఎరతో నన్నొక చేపను చేయాలనుకుంటే? వాడి గాలంలో పడడానికి నేనొక వెర్రివెంగళప్పనా?' అని ఒక్క మాటతో తప్పించుకోవచ్చు.

అయితే మనిషికి మనిషికీ మధ్య నమ్మకం ఒకటి ఏడ్చిందే?

ఆత్మీయతలను ... అనుబంధాలను.. బరువు బాధ్యతలను కడకు ఈ కుటుంబ వ్యవస్థను తెగనిబంధంగా ముడేసి నిలబెట్టుతున్నది నమ్మకమే కదా? ఈ లౌకిక జగత్తులో వ్యవహారమంతా కేవలం ఒక్క నమ్మకం ఆధారంగా సాగిపోతూ ఉంది కదా? ఒక పిల్లవాడు పలకమీద బలపంతో రాసిన అక్షరాలను ఎంగిలితో తుడిచేసినంత సులభంగా ఆ నమ్మకాన్ని తుడిచేస్తే?

జీవితానికి అర్థమే ఉండదు.

అందుకే ఒక వ్యక్తి నమ్మకాన్ని కాదనడానికి మనస్సు ఒప్పుకోలేదు. పోనీ! ఆ బాధ్యతను నెత్తి కెత్తుకుందామంటే దానికీ మనస్సు ఒప్పడంలేదు!.... ఈ భావ వైరుధ్యం ఒక విచిత్రమైన స్థితి. ఆస్థితిలో ఆలోచన ఒక చోట మొదలై మరొక చోట తెగిపోతూ ఉంది. అసలు ఆలోచనే దుఃఖానికిమూలం. దుఃఖాన్ని కన్నీళ్ళు తగ్గిస్తాయి. మరి ఆలోచనా భారాన్ని? ఒక ఆత్మీయుడు. బాధలను...భావాలను... కష్టసుఖాలను... కన్నీళ్ళను సమభావంతో పంచుకొనే వ్యక్తి. అతడి కోసమే ఆ కార్డు ముక్కను చేతపట్టుకొని బయలుదేరాను.

*　　*　　*　　*　　*

గంట పది అయింది.

కడిగి తోసినట్లున్న ఆకాశంలో సూర్యుడు మిడిసిపడుతున్నాడు. బరువు బాధ్యతలకు కాళ్ళొచ్చినట్లుగా రోడ్ల మీద పోటీలు పడుతూ జనం. ఆ జనాన్ని వెంటపడి తరుముతున్నట్లుగా ఎండ. అసలే ఇరుకు రోడ్లు. మురుగు నీటి కాలువలను భూగర్భంలోనికి తరలించే ప్రయత్నంలో రోడ్లను తవ్వుతున్నారు– పది ఇరవై అడుగుల లోతుకు. ఆ రోడ్లు అగాధాలై లోయలను తలపింపచేస్తూ ఇరు పక్కల సన్నని కాలి బాటలుగా మిగిలాయి. ఆ కాలిబాటల మీద చేతికర్రలను పోగొట్టుకున్న గుడ్డివాళ్ళలా జనంపడ్తూ లేస్తూ వంచిన తలలు ఎత్తకుండా... శాసిస్తున్న వ్యవస్థను మోస్తున్నట్లుగా.

వాళ్ళతో కలిసి నేనూ!

ఆ క్షణం వరకు ఆ కార్డు కారణంగా తలలో ఒకే ఒక్క ఆలోచన- లోతుగా వేళ్ళూని. ఇపుడు ఆ ఆలోచనను మెడపట్టి పక్కకు నెట్టి ఎన్నెన్ని ఆలోచనలో?...

"కల్లు మానండోయ్ బాబూ! కండ్లు తెరవండి!" అంటూ ఎప్పుడో మహాత్మాగాంధీ గొంతెత్తి చాటాడు. ఆ చాటింపు గాలిలో కలిసిపోయింది. మహాత్మా కండ్లు తెరవమంటే ప్రజలు కండ్లు మూసుకొన్నారు. చీకటి రాజ్యం. అదే ఏ ప్రభుత్వానికైనా కావలసింది. ఆ చీకట్లో ప్రజల బలహీనతలను వైట్ చేసుకొన్నారు. వారుణీ వాహినీ పేరుతో కల్లు సారా బ్రాందీలు వరదలు కట్టాయి. ఆ సొమ్ముతో అభ్యుదయాన్ని సాధించినట్లు చాటుకొన్నారు. ఓట్లు దండుకొన్నారు. దేశాన్ని పాలించారు. పాలిస్తున్నారు. పాలిస్తారు కూడా. గొర్రె దాటు ప్రజలు కండ్లు తెరవనంతవరకూ!

పాలకులు అధికారాలకు బానిసలు!

ప్రజలు వ్యసనాలకు బానిసలు!!

బానిసలకు బాధ్యతలకు పొత్తు కుదరదు.

బాధ్యతా రహితమైన దిశగా కొట్టుకొనిపోతూ పాలకులు ప్రజలూ!

ఈ నేపథ్యంలో దౌర్జన్యాలు...దోపిడీలు...మానభంగాలు...బ్లో అవుట్‌లు... ఎన్‌కౌంటర్లు మితిమీరిపోయాయి. గుండెలను అరిచేతుల్లో పట్టుకొని బిక్కుబిక్కుమంటూ జనం. వీటిని మోస్తూ ప్రతినిత్యం పత్రికలు రక్తంతో తడిసి ఏడుస్తున్నాయి. అసలే గూని తోడుకు దొబ్బుడు రోగమున్నట్లు కొంపలకు కొంపలనే కూలుస్తూ సారా మహమ్మారి. ఈ పరిస్థితుల మీద ఓదార్పు నీళ్ళు చల్లడం కాదు-దాన్ని చిత్తు చేయక తప్పదన్న అవసరాన్ని మొట్టమొదట ఆంధ్రరాష్ట్రంలో మహిళాలోకం గుర్తించింది.

ఆ అవసరమే తిరుగుబాటుకు దారితీసింది.

మరొకరు మరొకరు తిరుగుబాటు చేస్తే ఏమయ్యేదో ఏమో కానీ ఆడవాళ్ళ ఓట్లతో అందలమెక్కి కూర్చున్న ప్రభుత్వం తలవంచక తప్పలేదు. ముందూ వెనక ఆలోచించకుండా ప్రభుత్వం ఆంధ్రరాష్ట్రంలో మద్యపాన నిషేధాన్ని అమలుపరచింది.

ఆలోచిస్తూ నడుస్తూ...నడుస్తూ ఆలోచిస్తూ ... నా లోకం నాదిగా నేను. అయితే ఎదురైన సంఘటన మళ్ళీ నన్నీ లోకంలోకి లాగింది.

ఎదురుగా పోలీసు జీప్!

ఆ జీప్‌కు రెండుపక్కలా తుపాకులు పట్టుకుని నలుగురు పోలీసులు...ఏదో ఒక ఘనకార్యాన్ని సాధించిన తృప్తి నిలబడిన ఠీవి వ్యక్తం చేస్తూ ఉంటే జీప్‌కు చూపును తగిలించి సబ్-ఇన్స్‌పెక్టర్. నలుగురు నడితరం మనుషులను డ్రాయర్ బనియన్లతో జీప్ ఎక్కిస్తూ హెడ్!

చుట్టూ గుమిగూడిన జనం. ఒకరినొకరు చూసుకొంటూ ... ముసి ముసిగా నవ్వుకొంటూ. తానులో పంచలా నేను కూడా వాళ్ళల్లో ఒక్కణ్ణేకదా? నిలబడ్డాను- కారణం తెలుసుకొందామని.

నాలుగు కాకులు ఒక చోట చేరితే అరస్తాయి!

నలుగురు ఒక చోట చేరితే ఏదో ఒకటి వాగుతారు!

"వాళ్ళింటికి మెడ్రాస్ నుంచి ఇద్దరు చుట్టాలొచ్చినారంట. వాళ్ళు వస్తా వస్తా ఒక సీసా మందు తెచ్చినారంట. నలుగురు ఇంట్లో కూర్చోని మందు కొట్టా ఉణ్ణారు. అది చూసేకుందికి ఇరుగు పొరుగు మనసుల్లో పురుగు దొల్చినట్టుండాది. పోలీసోళ్ళకు ఫోన్ జేసినారు. వాళ్ళొచ్చి వీరుళ్ళు శూరుళ్ళు మాదిర తమ ప్రెతాపం చూపిస్తా ఉండారు."

"ఏంవి చట్టాలో చట్టుబండలో. మనంవంతా భారతీయులం. మనదంతా ఒకే జాతి. ఒకే మాటంటారు. అట్టాంటప్పుడు మదరాసులో తాగితే కాని తప్పు తిరపతిలో తాగితే అవుతుందా? బాగుండ్లా యవ్వారం?"

"కొంప వాళ్ళదే. దుడ్లూ వాళ్ళవే. వాళ్ళ కొంపలో కూసోని వాళ్ళు తాగితే యాణ్ణో కొంపలే కూల్చేసినట్టు ఈ పోలీసోళ్ళు ఎగిరెగిరి పడ్తా ఉండారే? ఈమాత్రం నీతి నిజాయితీగా డూటీ జేస్తే ఇన్ని దోపిడీలు ఇన్ని దొంగతనాలు... ఇన్ని మానభంగాలు..."

సామాన్యుడి గుండె పంబ పలికినట్టు పలకతా ఉంది. సమాధానంగా కండ్లల్లో దుమ్ముకొట్టి జీప్ వెళ్ళిపోయింది.

కండ్లు నులుము కొంటూ నేనూ బయలుదేరాను.

తెగిన ఆలోచన అతుక్కొనింది రెండు రైలు పెట్టెలు ఒకదానితో ఒకటి తగులుకున్నట్లుగా.

అంతేకదా? ప్రజలను చైతన్యవంతులుగా చేసి నైతిక విలువల దిశగా పయనించే ప్రయత్నాల జోలికి పోకుండా మద్యపాన నిషేధాన్ని కేవలం చట్టబద్ధం చేసి కూర్చుంటే ఏమవుతుంది? ఇదో పరిస్థితి ఇలానే అఘోరిస్తుంది. పైగా కంచె చేను మేసే పరిస్థితిని ప్రభుత్వం తనకు తాను కల్పించినట్లయింది.

అవకాశం దొరకాలే కానీ అధికారులు...రాజకీయ నాయకులు సద్వినియోగం చేసు కోవడంలో అందెవేసిన చేతులు గదా? వాళ్ళ అండదండలతో మాఫియా ముఠాలు... అక్రమ రవాణాలు...లంచగొండి తనాలు కన్ను కత్తరించి చాపకింద నీళ్ళులా విస్తరించాయి. ఎవడి స్థాయిని బట్టి... ఎవడి పరపతిని బట్టి వాడు...అక్రమ రవాణాలో ఆరితేరారు. దొరికిన మట్టుకు దోచుకొని తినడానికి దొరలై కూర్చున్నారు.

ఆ దొరల్లో ఒక్క దొరే రాములు!

రాములు నాకు పరిచయం కావడానికి ముందు ఒక్క సీసా మందు సంపాదించుకోవడం అమెరికా దేశానికి వీసా సంపాదించుకోవడమంత కష్టంగా ఉండేది.

ఎవరి మాటో ఎందుకు? నావరకు నేను రెండు దశాబ్దాలకు పైగా తాగుతున్నాను.

"ప్రభుత్వం మద్యపానాన్ని నిషేధించింది కదా? వ్యతిరేకించి తాగడం ఒక పౌరుడిగా చట్టాన్ని వ్యతిరేకించినట్లే కదా?" అని చట్టబద్ధుడైన వ్యక్తి నాతో వాదించాడు.

"చట్టబద్ధం చేసినా చెయ్యకపోయినా తాగడం తప్పు తప్పే. మందుకంటే సిగరెట్టు తాగడం ఆరోగ్యానికి హానికరం. అయితే ప్రభుత్వం సిగరెట్టు తాగడం చట్టబద్ధం చేసింది కాబట్టి అది మంచి అలవాటై పోతుందా? కాబట్టి ఏ అలవాటయినా తప్పు అవునా కాదా? అని ఆలోచించి సరైన నిర్ణయం తీసుకోవల్సింది మనిషి. ప్రభుత్వం కాదు. రెండేండ్ల కిందటి వరకు తాగడాన్ని చట్టబద్ధం చేసి అనుమతించిన ప్రభుత్వం ఇప్పుడు తాగడం తప్పని చట్టాన్ని అమలుపరిస్తే?..."

చట్టానికి కట్టుబడిన వ్యక్తి చేతులు కట్టుకొన్నాడు. సామాన్యుడికి కనీస సౌకర్యాలు...భద్రత కల్పించలేని ప్రభుత్వం తాగడం తప్పని చెప్పే అర్హతను ఎప్పుడో కోల్పోయింది. అందుకే మద్యపాన నిషేధం అమలులో ఉన్న రాష్ట్రంలో పౌరుడిగా ఉండి కూడా నేను ప్రభుత్వ నిర్ణయానికి చేతులు కట్టుకోలేదు. నా అలవాటు మేరకు గొంతు తడుపుకొంటూనే ఉన్నాను. నేనే కాదు. నాలాగా ఎందరెందరో?...

అది రాములులాంటి వాళ్ళచలవ!

రాములు బక్కపలచగా చెక్కపేడుకు ప్రాణం వచ్చినట్లుగా ఉంటాడు. దీగూళ్ళల్లో దివ్వెల్లా వెలుగుతూ చిన్న చిన్న కండ్లు. వాటిని వేరు చేస్తూ సూది మొనలాంటి చక్కని ముక్కు, లొక్కి దవడలకు కప్పుగా పెరిగిన పలచని గడ్డము. బలిష్టమైన పొడుగాటి చేతులు! అయితే పాపం ఒక కాలు కుంటి. ఆకాలు వాడిచేతికంటే చిన్నది. ఒంటి కాలిమీద రెట్లావు దుడ్డుకర్ర సహాయంతో వాడు నడుస్తూ ఉంటే- లేడిపిల్ల చెంగు చెంగున ఎగిరిదూకినట్లు ఉంటుంది.

వాడిని నాకు పరిచయం చేసింది బాలకృష్ణ.

ఆ బాలకృష్ణ కోసరమే నేనిప్పుడు పోతూ ఉండడం.

రాములు దినం మార్చి దినం వస్తాడు. కన్జికటి పడ్తూ పడ్తూ ఉంటుంది. ఆ వేళప్పుడు వాడికోసరమే ఎదురుచూస్తూ నేను మిద్దెపైన ఉంటాను. వాడు అవలీలగా మిద్దె మెట్లెక్కి వస్తాడు. టేబుల్ ముందు నిలబడతాడు. అటు ఇటు చూస్తాడు. వరనుండి బాకును తీసినట్లుగా బొడ్లో దోపుకున్న మందు సీసా తీస్తాడు. టేబుల్ మీద పెడతాడు. ఒంటికాలిమీద దుడ్డుకర్ర ఆధారంతో నిలబడి నా ముఖంలో ముఖం పెట్టి చూస్తాడు. ఏదో సాధించిన విజయగర్వంతో వాడికళ్ళు వికసిస్తాయి. నన్నని పెదాల మీద చిరునవ్వు చిరునామా సంతకం చేసినట్లు చేసి మాయమవుతుంది. డబ్బులుండి ఇస్తే తీసుకుంటాడు. తీసుకున్న చేత్తోనే ఒక సెల్యూట్ కొడతాడు. దుడ్డుకర్రను నేలకానించి చివ్వలా పైకి లేస్తాడు. లేచిందే పరుగు అన్నట్లుగా నిమిషాల్లో మిద్దె మెట్లు దిగతాడు. బాటమీద గుంపులో కలిసిపోతాడు.

ఆరోజు చేతిలో డబ్బులు లేకుంటే-

"మర్నాడొచ్చినపుడు తీసుకో రాములూ!" అంటే మాటతో కూడా ఒక సెల్యూట్ కొట్టి మారుమాట్లాడకుండా వెళ్ళిపోతాడు. 'డబ్బు రాలేదే' అన్న బాధ వాడి ముఖంలో వెదికినా కనిపించదు.

అదే వాడిలో నాకు బాగా నచ్చిన గుణం!

అంతేకాదు ఒక సమయం వాడు ఏ పరిస్థితుల్లో అయినా బార్డర్ దాటిపోలేక పోతే ఆ ఉదయమే వస్తాడు. నేను ఇంట్లో ఉంటే సరేసరి. లేకుంటే వచ్చేవరకు ఎదురుచూస్తూ కూర్చుంటాడు. నేను వస్తానే 'ఈ పొద్దు నేను పొయ్యేది లేదు సార్. మీ ఏర్పాటు మీరు చేసుకో వలసిందే" అని చెప్తాడు.

అది ఎదుటి వ్యక్తిని ఇబ్బంది పెట్టకూడదన్న వాడి సంస్కారం.

'సంస్కారవంతుడు ఇలాంటి పని చేయవచ్చునా? అని అడిగితే-

ఏం చేస్తాడు? ఏ పని చెయ్యలేని కుంటోడు. వాడికీ ఒక పొట్ట ఉంది. తోడుగా నాలాంటి వాళ్ళ ప్రోత్సాహం ఉంది.

నాకు తెలియకనే వాడిమీద గౌరవం పెరిగిపోయింది.

ఆరోజు వాడు కొంచెం ఆలస్యంగా వచ్చాడు. మామూలుగానే మందు సీసా తీసి టేబులు మీద పెట్టాడు. వంచిన తలెత్తకుండా తల గోక్కుంటూ నిలబడ్డాడు.

"ఏమయింది రాములూ?" అని అడిగాను.

"లేటయిపోయింది గద సార్. తప్పు నాది కాదు. దార్లో బస్సు చెడిపోయింది" అన్నాడు ఆలస్యానికి బాధపడుతూ.

"ఫరవాలేదులే రాములూ! కూర్చో" అన్నాను.

కూర్చున్నాడు.

"అవును రాములూ! రైళ్ళల్లో తనిఖీచేస్తున్నారు. బస్సుల్లో మూటాముల్లె పెట్టి బేడా ఒక్కటి విడిచిపెట్టకుండా చెక్ చేస్తున్నారు. చెక్‌పోస్టులు ఉండనే ఉన్నాయి. వీటన్నిటినీ తప్పించుకొని నువ్వు...."

"కుంటోణ్ణి గద సార్!"

"అంటే- వికలాంగులకు ప్రభుత్వం రాయితీ లిచ్చినట్టు అధికారులు నీకేమైనా...." అన్నాను నవ్వుతూ.

"అదేం కాదు సార్. అయ్యోపాపం కుంటోడు ఇట్టన్నా బతుక్కోనీలే! అని నా మింద రోంత దయ. అయినా నేనుగూడా వాళ్ళమాట కాదంటా ఉంటేగద సార్."

"అంటే?"

"ఒకసారి ఎక్సైజోళ్ళకు దొరికిపోతి సార్. వాళ్ళు స్టేషన్‌కు తీసుకునిపొయ్రి సార్. ఆడ రెండు దెబ్బలేసిరి. మల్లా వాళ్ళల్లో వాళ్ళే మల్లగుల్లాలు పడి 'ఒరే కుంటోడా! అయ్యో పాపం కుంటోడని ఇడ్సిపెడ్తా ఉండాం. అయితే స్టేషన్ మామూలు మాత్రం జాగర్తరే!' అన్నారు. వాళ్ళ మాటపకారమే నెలనెలా స్టేషన్ మామూలు వెయ్యి రూపాయలు చెల్లించేస్తా ఉండా. ఇంక రైల్వే పోలీసోళ్ళు. వాళ్ళకు దినంవూ అరబాటిల్ ఇచ్చేయాల. ఇట్లనే ఇంకా శానామంది వుండార్లే సార్. ఎవురివాటా వాళ్ళకు జేరిపోతే ఏదో మిగిలింది నాకు. అయినా చూడబోతే ఇదంతా రాదీసుకొని నామిందనే ఒక కత రాసేటట్టుగా ఉండాదే?" అంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

"నిషేధమా నీ అడ్రస్ ఎక్కడ?" అని అరవాలనిపించింది.

"నీ గొంతులో!" అని సమాధానం వస్తుంది.

అందుకే నోరు మూసుకొన్నాను.

ఆ మరునాడు కాదు- ఆ మరునాడైనా వాడు తప్పక రావాలి. రాలేదు. రాలేకపోతే ముందుగానే చెప్తాడు కదా? కాబట్టి ఏ వేళకైనా తప్పక వస్తాడు అన్న నమ్మకం సడలలేదు. ఎదురుచూడడం తప్పలేదు.

ఆ రాత్రి నాకు ఒక శివరాత్రి అయింది.

ఆ ఒక్క రాత్రికే ఏదో వ్రతభంగమయినంత బాధ.

వాడేమయ్యాడో? ఏమో? అన్న ఆలోచనకు తావులేకుండా వాడు రాసిందే ఆ కార్డు. ఆ కార్డు చేత పట్టుకుని ఆలోచిస్తూ నడుస్తున్నాను.

వేసవికాలం. ఆ వేళకే తీసి కాస్తున్న ఎండ. గాలి సమ్మె చేసినట్లుంది. బాటకు రెండువైపులా చెట్టు చేమలు, ఆకు అల్లాడకుండా తపస్సులో లీనమైన మునుల్లా ఉన్నాయి. వాటిని సవాలుచేస్తూ నా మనసులో అలజడి. జడివానలో తడుస్తున్న మనిషి తలదాచుకోవడానికి తపిస్తాడు. పరుగులు తీస్తాడు.

ఆలోచనల జడివానలో నేను. నింపాదిగా నడుస్తున్నాను. రెండు కిలోమీటర్లకు పైగా నడక సాగినట్టే తెలియలేదు.

బాలకృష్ణ ఇంట్లో అడుగుపెట్టాను.

ఏడూళ్ళ మణేగాడంటారే వాడు బాలకృష్ణ ముందు బలాదూర్. అయినా ఆ వేళప్పుడు ఇంట్లో ఉన్నాడు. అంతవరకు నయమే!

పదును వానకు పదరని బాలకృష్ణ నన్ను చూస్తానే అదిరిపడి పైకి లేచాడు. పుట్టి మునిగిపోతున్నా పుచ్చపూవులా నవ్వడం వాడికే చెల్లు. ఆ నవ్వుతోనే నన్ను ఆహ్వానించాడు. కూర్చోమని కుర్చీ చూపించాడు. నేను కూర్చోకుండానే ఆ కార్డును వాడిచేతికిచ్చాను.

కన్నెత్తి వాడు దాన్ని చూడలేదు!

"పరిగెత్తా పాలు తాగేదానికన్నా నిలబడి నీళ్ళు తాగమన్నారు పెద్దోళ్ళు. దేనికైనా నిదానం ప్రధానం. మనిషి అన్న తర్వాత అయినవాళ్ళుంటారు. కానివాళ్ళుంటారు. స్నేహితులుంటారు. ఎవరో ఒకరు ఏదో ఒకటి రాస్తానే ఉంటారు. కొంపలు మునిగిపొయ్యే సంగతే అనుకుందాం. కూర్చోని ఆలోచించాలి గానీ..."

మారుమాట్లాడకుండా కూర్చున్నాను.

వాడూ నా ఎదురుగా కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. ఆ నాలుగు వాక్యాలూ చదివాడు.

"ఆహా!... కుంటోణ్ణి స్క్వాడ్ పట్టుకొనింది. వాడిప్పుడు జైల్లో ఉన్నాడు. విడిపించమని అడుగుతున్నాడు. అయితే ఏం చెయ్యాలంటారు!... విడిపించాలంటారా?"

అయినా ఆమాటల్ని పెద్దగా పట్టించుకోనట్లుగా-

ఎకసక్కెం ఎసరు పొంగినట్లు పొంగింది వాడిమాటల్లో!

"అది అడగడానికేగదా నీ దగ్గరికొచ్చింది?"

"మీరు పెద్దోళ్ళు. మీ గుండెకాయ కూడా పెద్దదే. అయితే వాడెవుడో? వాడ్దే ఊరో! మనకు తెల్దు. ఈ పొద్దు మనం జామీనుండి విడిపిస్తాం. వాడు అదే చాలనుకోని పరారవతాడు. అప్పుడేం చెయ్యాల?"

"నన్ను నమ్మండి. నేనలా చెయ్యను" అంటున్నాడు గదా!

"మాటలు చెప్పడం వేరు. చెప్పిన మాటను నిలబెట్టుకోవడం వేరు. ఇంకా మీరు సత్య హరిశ్చంద్రుడి కాలంలో నిలబడి మాట్లాడ్తే?"

"నాలుగైదు నెలలుగా వాడి ప్రవర్తన చూస్తున్నాం గదా? మాటకు చేతకు ఎక్కడైనా ఎప్పుడైనా ఏమాత్రమైనా తేడా కనిపించిందా?"

"అది వ్యాపార లక్షణం. చెప్పిన మాట ప్రకారం నడుచుకోకపోతే వాణ్ణి కాదని మనం ఇంకొకణ్ణి వెదుక్కునే అవకాశం ఉంది కదా! అదే వాడి భయం. దానికి దీనికి ముడిపెట్టడంలో అర్థమే లేదు. మనకు మందు అమ్మినట్టు వాడు ఎంతోమందికి అమ్మినాడు గదా? వాళ్ళందరినీ కాదని మనమే దొరికినామా ఆకుంటి నాకొడుక్కి?"

"అందరి సంగతి వేరు. మనసంగతి వేరు. వాడిని మనం దగ్గరికి చేర్చాం మనసిచ్చి. అంటే వాడికి ఎంతో కొంత నమ్మకాన్ని ఇచ్చినట్టే గదా?"

"ఇదీ బలే బాగుందాదే? నమ్మించి వాణ్ణేమన్నా మనం ఈ వ్యాపారంలో దింపినామా? ఎవుడైనా పట్టుకుంటే విడిపిస్తామని హామీ ఇచ్చినామా? లేదే! అందరికీ అమ్మినట్టు మనకూ అమ్మినాడు. మన అవసరంకుందికీ మందు మనం కొనుక్కున్నాం. అంతమాత్రానికే నూగులూ నీళ్ళువొదిలి నమ్మకాన్ని దారాదత్తం చేసినట్టు మాట్లాడ్తే?"

"బాలూ! మనం స్నేహితులం."

"కాదన్న నా కొడుకెవురు?"

"ఈ అనుబంధం ఎన్నాళ్ళది?"

"నాళ్ళది గాదు. ఏండ్లది."

"అవును గదా? మరి ఇన్నేండ్లుగా మనలో చెక్కుచెదరకుండా నిలబడింది ఏదైనా వుంటే అది ఒక్కనమ్మకమే."

"అంటే?'

"అంటే- బాలకృష్ణ అనే వ్యక్తికి ఎప్పుడైనా ఎలాంటి అవసరమైనా కలిగితే ఆదుకోవడానికి నేనున్నాను. నాకూ అలాంటి అవసరం కలిగితే బాలకృష్ణ ఉన్నాడు అనే నమ్మకం."

"అది నిజమే."

"అయితే మనం స్నేహితులుగా కలిసినపుడు ఈ మేరకు కాగితం మీద రాత కోతలేమైనా రాసుకున్నామా? హామీలిచ్చుకున్నామా? అదీకాదని దేవతలను అడ్డం పెట్టుకుని ప్రమాణాలు చేసుకున్నామా? లేదే? మన అనుబంధంలో మనకు తెలియకుండానే ఈ అభిప్రాయం చిన్న తొట్టిలో మహావృక్షం పెరిగినట్లు పెరిగింది. కాదంటావా?"

చెట్టులో కాయ ఉంటుంది. చేతిలో రాయి ఉంటుంది. కొట్టడానికి కావలసింది ఏకాగ్రత. ఏకాగ్రత చిత్తశుద్ధితో అలవడుతుంది. ఆ చిత్త శుద్ధితో కొట్టిన దెబ్బతో బాలకృష్ణ కొంచెంసేపు గిలగిల కొట్టుకున్నాడు. అయితే మరుక్షణమే కర్తవ్యం గుర్తొచ్చి గలగల నవ్వాడు!...

న్యాయవాదిని నియమించుకోవడం... సాల్వెన్సీ సర్టిఫికెట్లు తెచ్చుకోవడం... కోర్టులో బెయిల్ పిటిషన్ దాఖలు చేయించడం– అన్నీ చకచకా సాగిపోయాయి.

రాములు జైలునుంచి విడుదలయ్యాడు.

వాడు విడుదలైన సంతోషం కంటే మా బాధ్యత నుంచి విడుదలైన సంతోషమే గొప్పగా ఉంది.

"సార్! మీరు చేసిన మేలు ఈ జన్మలో మరిచిపోను. వాయిదా వాయిదాకు తప్పకుండా హాజరవుతాను. నన్ను నమ్మండి." అంటూ రెండు చేతులు జోడించాడు. ఎడమ భుజం ఆధారంగా నిలబడిన దుడ్డు కర్రను రెండు చేతుల్తో పట్టుకున్నాడు. నేలకు తాటించాడు. దాని ఆధారంతో ఒక్క ఎగురు ఎగిరాడు– రెక్కలొచ్చిన పక్షిలా!

ఆ తరువాత వాడు నాకు కనిపించలేదు.

బహుశా ఈ భయంతో వ్యాపారాన్ని మానుకొన్నాడేమో? అని సరిపెట్టుకున్నాను. దాదాపు వాడి మాటే మరిచిపోయాను.

* * * * *

ఆరోజు తూర్పు దిక్కు పగటి కోసరం పురిటినొప్పులు పడ్తూ ఉంది. ఆ దృశ్యం చీకటి వెలుగుల పట్టుదారాలతో కలనేసిన పట్టుచీరలా మనోహరంగా ఉంది. ఆ వేళకే ఊరినీ బస్టాండ్‌ని ముదేస్తున్నట్టుగా జనప్రవాహం. ఆ ప్రవాహంలో బాలకృష్ణను గుర్తుపట్టడానికి గుండె కన్నుల్లోకి ఎగదన్నుకుని వస్తుంటే ఎదురుచూస్తా నేను.

ఆ రోజు మా ప్రయాణం మదరాసుకి.

ఏ పరిస్థితుల్లోనూ అనుకొన్న సమయానికి రాకపోవడం బాలకృష్ణ ప్రత్యేకత. ఎదురుచూసి ఎదురుచూసి విసుగు పుట్టిన క్షణాల్లో వస్తాడు. అప్పుడు టిక్కెట్ల కోసరం...బస్సులో కూర్చోవడానికి తావు కోసరం నానా యాతన. అంతా హడావిడే!

అనుకున్న వేళకంటే అయిదు నిమిషాలు ముందుగా వస్తే ఈ ఇబ్బందులుండవు కదా? అని నేను చెప్పడం. వాడువిని అలా గాలికి వదిలేయడం గానే సాగిపోతూ ఉంది కాలం.

అప్పటికి అర్ధగంటకు పైబడింది వాడికోసరం నేను ఎదురుచూస్తూ బస్టాండ్‌లో నిలబడి. 'కొంపదీసి ప్రయాణం సంగతే మరిచి నిద్రపోయాడా?' అన్న సందేహం. ఫోన్ చేసి

తెలుసుకుందామని ఆ పక్కనే వున్న టెలిఫోన్ బూత్ వద్దకు గబగబ నడిచాను. లోపల అడుగు పెట్టాను.

పెట్టిన అడుగు అటు ఇటు కదల్లేదు. కంటిమీద రెప్ప పడలేదు. కలా? నిజమా? అన్న సందేహం.

నన్ను చూస్తానే ఎగిరిపడి లేచి సెల్యూట్ కొట్టిన చేతినైనా దించకుండా ఒంటికాలి మీద నిలబడి రాములు!

పెదాలమీద వొళ్ళు విరుచుకొంటూ చిరునవ్వు.

చిత్రమయింది జీవితం. అది ఎప్పుడు మనిషిని నిర్దాక్షిణ్యంగా అధఃపాతాళానికి నెట్టుతుందో అని ఆలోచిస్తున్నాను.

మా మధ్య మౌనంగా మరికొన్ని క్షణాలు.

"కూర్చోండి సార్! ఫోన్ చేస్తారా?"

బాలకృష్ణ వస్తే రానీ. రాకపోతే పోనీ. ప్రయాణం వాయిదాపడ్డే పడనీ. అని కూర్చున్నాను- పదిరోజులనాటి జ్ఞాపకం కండ్లల్లో నీటిచుక్కయి తళుక్కుమంటుంటే!-

"కాఫీ తెస్తాను సార్"

"కాఫీ వద్దు కానీ- రాములూ ఆ తర్వాత కథ చెప్పు"

"ఏముంది సార్ చెప్పడానికి? ఒకే ఒక సబ్జెక్ట్ ఇంగ్లీష్. ఒకే ఒక మార్కుతో పోకుంటే ఎస్సెస్సీ పాసయ్యేవాడిని. వికలాంగుల కోటాలో ఏదో ఒక ఉద్యోగం సంపాదించుకునేవాణ్ణి. ఆ అవకాశం జారిపోయింది. పోనీ! వికలాంగుల కోటాలో ఒక పబ్లిక్ టెలిఫోన్ బూత్ అయినా ఇప్పించుకుందామంటే పాట వేలమీద పలికింది. ఎక్కడనుంచి తెచ్చేది సార్? జానెడు పొట్టకూటికే పలుబాట్లు పడ్తూ ఉంటే వేలు లంచంగా ఇవ్వగలనా? అందుకే వేషం మార్చాను. 'కుంటోణ్ణి బాబూ! ఒక దర్మం చెయ్యండి బాబూ!' అని చెయ్యి చాపడం తప్పలేదు. లోకంమీద పడ్డాను. ఇదే బస్టాండ్‌లో సార్. నేను మీకు తెచ్చిస్తా ఉంటినే మందుసీసా బొడ్లో దోపుకుని. అచ్చం అలాగే సార్. సీసా చేతులు మారింది. పళపళమంటున్న పచ్చనోట్లు సీసా తెచ్చినవాడి జేబులో చేరాయి. క్షణాల్లో జరిగిపోయింది ఈ తతంగమంతా. అప్పుడే నాలో కూడా ఓ ఆలోచన తళుక్కుమని మెరిసింది.

చెప్పండి సార్! కూటికి తక్కువయినా గుణానికి తక్కువలేని కుటుంబంలోనే పుట్టాను. అంతో ఇంతో చదువుకున్నాను. అయినా ఈ అక్రమ వ్యాపారానికి ఒడిగట్టాను. దీన్ని ప్రోత్సహించింది ఎవరో చెప్పండి సార్!" అంటూ రాములు తల పైకెత్తి ఒక్క చూపు విసిరాడు.

చూపులా అవి? కాదు. నా ఎదను సూటిగా గుచ్చుతున్న ప్రశ్నల పిడిబాకులు!

"వికలాంగుల కోటాలో నాహక్కుగా నాకు ఇవ్వాల్సిన ఈ టెలిఫోన్‌బూత్ ఇవ్వడానికి వేలు లంచంగా తీసుకున్న అధికారులవి కుంటిమనసులా? ఆ లంచం ఇవ్వడానికే నేను చెయ్యరాని

అక్రమవ్యాపారానికి దిగితే అందులో నెలనెలా వెయ్యి రూపాయలు స్టేషన్ మామూలుగా భాగం పంచుకున్న అధికారులవి కుంటిమనసులా? ప్రతి దినం ఒక అర్థ బాటిల్ లంచంగా నా దగ్గర బలవంతంగా గుంజుకొన్న రైల్వే పోలీసులవి కుంటిమనసులా? ఇంత శ్రమపడి తెచ్చిస్తే జల్సాగా తాగేసి 'పోరా కుంటినాకొడకా!' అని డబ్బులు ఎగరేసి నాబలహీనతపై దెబ్బతీసినవాళ్ళవి కుంటిమనసులా? వీళ్ళందరికీ ఇలాంటి అవకాశం కల్పించిన ప్రభుత్వానిది కుంటిమనసా? చెప్పండి సార్. ఒంటికాలి కుంటోడు ఏ అంగవైకల్యం లేని మనుషులను అడుగుతున్నాడు. చెప్పండి సార్!"

రాములు చూపులు నిలదీసి అడుగుతున్నాయి.

ఏమని చెప్పేది?

ఓదార్చేవాళ్ళు లేని ఒంటరితనంలోకి పారిపోయి తనివిదీరా ఏడవాలనిపించింది- ఆ అవకాశం కూడా కరువైన ఈ లోకంలో! ●

ఆంధ్రజ్యోతి
(25, ఏప్రిల్ 1997)